

Raadsinformatiebrief

Kenmerk Z21/092061 / D - 104134

Datum B&W-vergadering dinsdag 28 september 2021

Portefeuillehouder(s) J.W.M.M.J. Hessels

Onderwerp
Inventarisatie functioneren jongerenraden

Samenvatting

Fractievoorzitter Thijs Wetemans (GroenLinks) heeft het college verzocht om onderzoek te doen naar de ervaringen van een jongerenraad in andere gemeenten en hier verslag van te doen. Van collegezijde is, bij monde van portefeuillehouder Hessels, toegezegd dat deze informatie in het 3^e kwartaal van 2021 beschikbaar zal zijn, zodat een eventuele jongerenraad onderwerp kan zijn bij de volgende coalitiebesprekingen. In deze raadsinformatiebrief worden de ervaringen van het functioneren van jongerenraden of vergelijkbare gremia elders gedeeld. De verscheidene doelstellingen, samenstellingen en werkwijzen worden inzichtelijk gemaakt. Ook de keuzes en overwegingen die hiermee gepaard gaan, worden genoemd.

Financiële consequenties

Afhankelijk van de vorm en inhoud van de jongerenparticipatie dient hier jaarlijks een bedrag voor gereserveerd te worden. In gemeenten waar een bepaalde vorm van een jeugd- of jongerenraad bestaat, gaat het vaak om enkele duizenden euro's per jaar, voor organisatorische, praktische en facilitaire kosten. Ook kan ervoor gekozen worden om een financiële vergoeding aan de deelnemers toe te kennen.

Juridische consequenties

Bij het instellen van een jongerenraad verdient het aanbeveling om hiervoor een verordening in het leven te roepen.

Achtergrond / geschiedenis

Het vraagstuk rondom het eventueel invoeren van een jongerenraad raakt natuurlijk een breder en fundamenteler punt. Het gaat om het betrekken van jeugdigen en jongeren bij de politiek, om onder meer draagvlak te verwerven voor beslissingen, belangstelling voor democratie te ontwikkelen en mogelijkterwijs deel te nemen aan het 'politieke leven'. Een jongerenraad zou een van de middelen hiervoor kunnen zijn.

Democratie en politiek in het algemeen en de gemeente in het bijzonder zouden ook op een meer eenvoudige en vrijblijvende manier bij de jeugd onder de aandacht kunnen worden gebracht. Een bezoek aan of van de burgemeester, wethouders of raadsleden, met daarbij uitleg over wat de gemeente doet, kan hiertoe ook al bijdragen. Dit is misschien een eerste stap die gezet kan worden, door een structuur op te zetten voor deze doeleinden.

Uit de inventarisatie langs de diverse gemeenten blijkt dat het initiatief voor een jeugd- of jongerenraad ook vaak vanuit de doelgroep zelf kwam. De vraag is wellicht eerder waar de jeugdigen zelf behoefte aan hebben, daarbij eventueel gestimuleerd door ouders en leerkrachten, in plaats van een structuur op te zetten die niet in een uitgesproken behoefte van jongeren voorziet. Mocht hier geen nood aan zijn, dan is de gemeente hiermee tenslotte ook niet gediend.

Het verdient dan ook overweging om bij de basisscholen en de middelbare school in onze gemeente te beginnen met een laagdrempelige kennismaking met de gemeentelijke politiek. Nodig de oudste klassen van de basisscholen afzonderlijk uit voor een bezoek en laat hen kennismaken met politieke 'kopstukken' van onze gemeente. Of zorg ervoor dat bestuurders en politici een bezoek kunnen brengen aan de genoemde scholen. En anders, maak het mogelijk dat leerlingen en lokale politici elkaar digitaal ontmoeten. Stimuleer daarnaast dat binnen de lesprogramma's aandacht wordt gegeven aan de (lokale) politiek, wat nu zeker niet overal het geval is. Ook leerkrachten mogen c.q. moeten hierbij een stimulerende rol spelen.

"Wat doet een gemeente?", "Hoe functioneert een gemeenteraad?" en "Wat zijn de taken van burgemeester?" zijn voorbeelden van vragen waarop eerst het antwoord inzichtelijk gemaakt mag worden, voordat een volgende stap wordt gezet. Kennismaking(slessen) met politiek en ontmoetingen met politici en bestuurders kunnen een opmaat zijn naar 'formelere' structuren, zoals een jongerenraad.

Voor het opstellen van deze raadsinformatiebrief is gesproken met diverse gemeenten, in en buiten de provincie Limburg, en zijn vele informatiebronnen geraadpleegd, onder meer van instanties als de Vereniging Nederlandse Gemeenten en ProDemos.

Toelichting

Algemeen

"Eenheid in verscheidenheid". Dit geldt voor democratie en politiek in het algemeen, maar voor jongerenraden in het bijzonder. Jongeren- en jeugdraden zijn er namelijk in diverse soorten en maten. Er is een breed pallet aan mogelijkheden en verschijningsvormen. Op iedere plek wordt er een andere vorm of inhoud aan gegeven. Zelfs de benaming verschilt veelal. De term 'jeugdraad' of 'kinderraad' (of zelfs 'junioreraad') wordt doorgaans gebruikt bij basisschoolleerlingen, terwijl het begrip 'jongerenraad' geldt voor middelbare scholieren. Gemakshalve spreken we in deze brief van 'jongerenraad', daarbij alle categorieën dekkend.

Doel- en taakstellingen

In het algemeen zijn de volgende doel- en taakstellingen te onderscheiden:

- ophalen van inbreng en wensen uit de beleavingswereld van jongeren
- behartigen van belangen van jongeren
- creëren van draagvlak van beleid en besluit bij jongeren
- stimuleren van interesse en mogelijke deelname in democratie en politiek bij jongeren
- bekend maken van en communiceren over de gemeente bij jongeren

Door een gemeentebestuur worden er geregeld besluiten genomen over zaken die met jongeren te maken hebben, zoals sport- en verblijfsvoorzieningen, speel- en uitgaansgelegenheden, onderwijsaangelegenheden en veiligheid op verkeers- en sociaal gebied. In niet alle gemeenten worden jongeren hierbij evenveel betrokken. Bij 'volwassenenzaken' zijn er buiten de gemeentelijke structuren immers wel groepen, platforms of andere overlegorganen opgericht die het gemeentebestuur van inbreng en advies voorzien. Kortom, in het algemeen is burgerparticipatie voor volwassenen beter geregeld. Dan is het logisch en misschien zelfs wel noodzakelijker dat er voor mensen tot 18 jaar – juist diegenen die nog geen stemrecht hebben – ook enige vorm van participatie bestaat.

De participatie van jongeren is wederkerig. Enerzijds moeten jongeren in de gelegenheid worden gesteld om, bij relevante (jongeren)onderwerpen, op eigen initiatief hun inbreng te kunnen

leveren, waarbij deze ideeën in ieder geval serieus worden genomen. Dat betekent niet vanzelfsprekend dat deze voorstellen ook worden overgenomen, dat is immers ook democratie. Anderzijds mag het college of de gemeenteraad jongeren om hun advies vragen, wanneer het beraadslaging en/of besluitvorming over jongerenzaken betreft. Het (gedeeltelijk) overnemen van een dergelijk advies zorgt weer voor een breder gedragen politiek besluit. De jongerenraad zou gelijkgesteld kunnen worden aan andere adviesorganen zoals we die kennen in onze gemeente. Een voorbeeld hiervan is de Adviesraad Sociaal Domein.

Daarnaast kunnen jongeren, binnen bepaalde kaders, (mede)verantwoordelijk worden gemaakt voor de uitvoering van aangedragen plannen en ideeën. Ook dat vergroot de participatie en legitimiteit.

Werkwijze

In de ene gemeente vergadert de jongerenraad 1 keer per maand, bij de andere lokale overheid komt men 6 à 7 maal per jaar bij elkaar of is een jongerenraadvergadering 'slechts' een eenmalige, jaarlijkse gebeurtenis. De vergadering van de jongerenraad zou gekoppeld kunnen worden aan de echte raadsvergadering, zoals dat gebeurt bij de bestaande commissievergaderingen in onze gemeente. In dat geval maakt een raadgevende vergadering van de jongerenraad integraal onderdeel uit van de raads cyclus.

Opzet, vorm en frequentie zijn vaak aan verandering onderhevig. In menige gemeente worden de eerste jaren als proeftijd gebruikt, waarna de werkwijze van de jongerenraad na de eerste ervaringen haar definitieve beslag krijgt. En op dat moment wordt het ook vaak pas schriftelijk vastgelegd in een verordening. Daarnaast is het in veel gemeenten goed gebruik om het functioneren van de jongerenraad (twee)jaarlijks te evalueren. In de regel vinden vergaderingen van de jongerenraad overigens in de openbaarheid plaats, wat in de praktijk vaak betekent dat deze via een internetstream zijn (terug) te zien.

Samenstelling

Het gemiddeld aantal deelnemers ligt rond de 15. Jongerenraden bestaan voornamelijk uit 10 tot 15 of 15 tot 20 leden. Als het om een jongerenraad op basisschoolniveau gaat, ligt het wellicht voor de hand om per basisschool 1 of 2 jongeren af te vaardigen. Ook de leeftijd van de deelnemers varieert; jonger dan 10 jaar is bijna nergens het geval. De 'maximumleeftijd' ligt op 25 jaar, hoewel er een Limburgse gemeente is die voornemens is deze limiet op te rekken tot 27 jaar.

Extra 'bestuursorganen'

In kleinere gezelschappen kan de 'echte' jongerenraad worden voorbesproken. Denk aan vakthematische commissies, zoals onderwijs of jeugdvoorzieningen. In een enkele gemeente wordt gebruik gemaakt van deze commissiestructuur. De vraag is of dit van toegevoegde waarde is, aangezien sowieso maar een beperkte aantal thema's aan de orde komt in een jongerenraad. Daarnaast bestaat in sommige gemeenten het fenomeen van de kinderburgemeester, die daarbij veelvuldig ondersteuning krijgt van zijn 'echte' ambtsgenoot. Deze kinderburgemeester bekleedt in de praktijk vaak de voorzittersrol van de jongerenraad en heeft soms een representatieve functie. Dit zijn meestal zijn belangrijkste taken en bevoegdheden.

Keuzes en overwegingen

Als de jongerenraad in de gelegenheid wordt gesteld om gevraagd en/of ongevraagd advies uit te brengen, is het de vraag aan welke bestuursorgaan deze raadgeving wordt gericht. Bij de meerderheid van de gemeenten zijn de jongerenraden in dat opzicht ondersteunend aan de gemeenteraad, maar het komt ook voor dat het advies enkel en alleen aan het college van B&W wordt voorgelegd.

In sommige gemeenten wordt overigens een jaarplan opgesteld waarin geconcretiseerd wordt hoeveel adviezen de jongerenraad mag uitbrengen. In zo'n jaarplan of verordening – zie het volgende kopje – kan ook het voorbehoud worden gemaakt dat dit louter raadgeving over 'jongerenzaken' betreft.

Verordening of reglement

Het verdient aanbeveling om een verordening of reglement op te stellen. In enkele plaatsen is de rechtspositie van de jongeren zelfs officieel op papier gezet. Als goed voorbeeld mag de verordening van de gemeente Berkelland worden aangehaald.¹ Taken, bevoegdheden en werkwijze zijn hier in de verordening vastgelegd. In dit reglement kunnen dus de formele zaken als een quorum, vergaderstructuur, agendabepaling, etc. worden opgenomen.

Cyclus

In de meeste jongerenraden wordt er gewerkt met een cyclus van een jaar. Dat kan een kalenderjaar of politieke jaargang (van zomer tot zomer) zijn. Als de raad uit de lichte van één jaar bestaat, vindt er dus een jaarlijkse wisseling van de wacht plaats. Daarom is er in enkele gemeenten voor gekozen om de jongerenraad open te stellen voor (bijv.) de groepen 7 en 8 van een basisschool, zodat men in elk geval twee jaar zitting kan hebben in de jongerenraad. Daarmee is meer continuïteit gegarandeerd. Toch leert de praktijk ook dat jongeren niet altijd hun zittingsduur volmaken; soms voldoet de jongerenraad immers niet aan hun eigen verwachtingen.

Selectie- of verkiezingsproces

Het selectie- of verkiezingsproces loopt ook uiteen; er zijn gemeenten waar jongeren door raadsleden benaderd worden om lid te worden van de jongerenraad. In andere plaatsen melden jongeren zichzelf aan vanwege persoonlijke interesse of, sterker nog, nemen het initiatief om een dergelijke raad op te richten. Dit zijn dus basisschoolleerlingen met een grote politieke belangstelling, terwijl op de middelbare school veelal VWO'ers hierin het voortouw nemen. Dit is niet bevorderlijk voor de representativiteit en zelfs legitimiteit van de jongerenraad. Bij de 'zelf benader'-methode kan een juiste en evenredige vertegenwoordiging meer in het oog worden gehouden. Verder zijn er ook jongerenraden waarvoor je moet 'solliciteren'; zo wordt er in een gemeente als Renkum een profielschets opgesteld voor kandidaat-jongerenraadsleden.

In het verlengde hiervan kan bij de samenstelling van de jongerenraad – ook bijvoorbeeld in een profielschets – ermee rekening worden gehouden dat jongeren afkomstig zijn van verschillende kernen in onze gemeente en daarmee een eigen achterban vertegenwoordigen. In een enkele gemeente (zoals Barneveld) wordt zelfs representatie van diverse 'subculturen' nagestreefd.

Aandachtspunten

Politiek draagvlak

Het welslagen van een jongerenraad staat of valt met animo of aanzwengende werking vanuit de politiek. De college- en raadsleden zullen een betrokken en stimulerende rol moeten vervullen. Inhoudelijke ondersteuning en coaching zijn daarbij onontbeerlijk. Ook ligt er een taak voor het 'ambtelijk apparaat'. In veel plaatsen is het een medewerker jeugd die de ambtelijke ondersteuning en coördinatie op zich neemt, op andere plekken vervullen de griffier en/of griffiemedewerker die rol. In het merendeel van de gemeenten gaat het om meerdere ambtelijke begeleiders.

Een cruciale voorwaarde is dus dat er politiek draagvlak is. Men moet de jongerenraad als een waardevolle aanvulling op het college- en/of raadswerk zien. Het mes snijdt hierbij aan twee kanten; de inbreng van de jongerenraad moet van inhoudelijk voldoende niveau zijn, terwijl de gemeentebestuurders moeten tonen dat zij bereid zijn om adviezen over te nemen. Voor

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2018-231984.html>

jongeren staat de politiek toch vaak wat verder van hen af. Op deze manier kan die kloof worden verkleind.

Training en begeleiding

Om de drempel voor deelname aan jongerenpolitiek te verlagen en om enigszins beslagen ten ijs te komen, zouden jongeren op vrijwillige basis een cursus of training kunnen volgen. Daartoe zou vanuit de gemeente de mogelijkheid moeten worden geboden. Denk hierbij aan inleidende vergader- of debattrainingen of een cursus 'Spreken in het openbaar'. Jongeren dienen wel de goede instrumenten te worden aangereikt. Ook binnen schoolverband kan hier aandacht aan worden besteed. Niet alleen een stimulerende rol van leerkrachten (en ouders!) is daarbij behulpzaam, maar ook lessen over de beginselen van democratie en politiek zijn wenselijk.

Instellen van dagelijks bestuur

Als extra begeleiding en sturing kan ook (een vorm van) een dagelijks bestuur worden ingesteld. Dit gremium houdt zich dan voornamelijk bezig met de inhoudelijke voorbereiding en organisatie van de vergaderingen van de jongerenraad. Een aantal jongerenraadsleden, ambtelijke functionarissen, politieke vertegenwoordigers en eventueel leerkrachten zouden zitting kunnen hebben in dit bestuur. In diverse gemeenten is een dergelijk bestuur in het leven geroepen.

Financiële vergoeding

Hoewel het wellicht niet de juiste prikkel is, zijn er ook jongerenraden waar de deelnemers een beperkte financiële vergoeding ontvangen. De ervaring leert dat er niet altijd voldoende animo is. Een (lage) geldelijke tegemoetkoming is voor veel jongeren een welkom extraatje, dat hen net over de streep trekt om deel te nemen. Volwassen raadsleden doen tenslotte hun raadswerk ook niet onbezoldigd.

Jongerenraad als kweekvijver

Navraag leert dat het moeilijk meetbaar is hoeveel mensen de jongerenraad als springplank hebben gebruikt voor een kandidaatstelling voor of overstap naar de 'volwassen' politiek. In een Zuid-Limburgse gemeente van bijna vergelijkbare omvang als Echt-Susteren blijkt dat er na pakweg 15 jaar jongerenraad een handvol jongeren uiteindelijk in de lokale politiek terecht is gekomen. Los van het feit dat dit geen hoog aantal is, is het vanzelfsprekend ook de vraag of zonder het bestaan van een jongerenraad diezelfde jongeren niet de politieke stap zouden hebben gezet.

Resultaat van het jongerenraadwerk

In het huidige tijdsgewricht, waarin alles snel, kort en eenvoudig moet plaatsvinden, zowel online als offline, is het misschien zelfs wel begrijpelijk dat jongeren ook op korte termijn resultaat van hun arbeid willen zien. Een standpunt of besluit van de jongerenraad zal echter niet altijd, als het al gebeurt, tot onmiddellijke aanpassing van gemeentelijk beleid leiden. Bovendien zal de betreffende inbreng meestal niet integraal worden overgenomen, maar met (kleine) aanpassingen. In dat kader is het van groot belang om het verwachtingspatroon bij jongeren vooraf duidelijk te hebben. Deelname aan de jongerenraad betekent dat je invloed kunt uitoefenen, maar die kan beperkt of gewijzigd worden dan wel later of onzichtbaarder effect hebben dan gewenst.

'Jongerenraad goes digital'

In aansluiting op voorgaand punt is het de overweging waard om een jongerenraad op een andere dan de traditionele manier te organiseren. Waar in menig gemeente een jongerenraad nog in de kinderschoenen staat, zijn er ook gemeenten waar de jongerenraden op enig moment ophielden te bestaan. Daar deed zich met name de vraag voor of een (fysieke) jongerenvergadering nog wel aansluit bij de wensen van deze tijd. Kan participatie van jeugdigen

niet beter (ook) op een digitale manier worden georganiseerd, bijv. door middel van een internetpanel of het opstellen van een facebookpagina voor de jongere doelgroep. In een gemeente als Hellevoetsluis² is men overgegaan op zogeheten adviesvangers. De eveneens jonge mensen moeten op een informele manier de stem opvangen van medejongeren over verschillende onderwerpen. Hiertoe worden vooral laagdrempelige bijeenkomsten georganiseerd in plaats van formele vergaderingen. Inbreng kan ook worden geleverd door middel van foto's of filmpjes, via sociale media.

Conclusie

Een kennismaking met de lokale politiek, met name voor basisschoolleerlingen, wordt eerder bereikt door een laagdrempelige benadering in de vorm van ontmoetingen met en lessen van lokale politici en bestuurders, dan door het opzetten van een structuur voor een jongerenraad. Dit laatste kan uiteraard een stap zijn die volgt op een nadere kennismaking. In onze gemeente zijn we pas bij deze eerste stap immers.

Het heeft de voorkeur eerst de laagdrempelige benadering te overwegen, voordat er wordt overgegaan tot het instellen van een jongerenraad, in welke vorm, opzet en samenstelling dan ook. Mocht het uiteindelijk zover komen, dan kan de informatie uit deze brief daarvoor als leidraad dienen.

Ter inzage liggende stukken

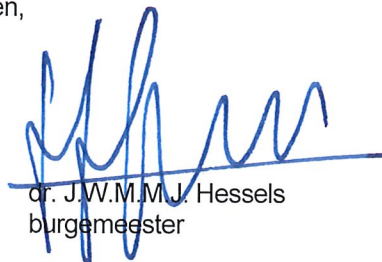
N.v.t.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders gemeente Echt- Susteren,

drs. G.W.T. van Balkom
secretaris

dr. J.W.M.M.J. Hessels
burgemeester

² <https://vng.nl/artikelen/adviesvangers-eigentijdse-opvolger-van-de-jongerenraad>